

**Автор: Івоніна Анна**

*курсант Дніпропетровського  
державного університету  
внутрішніх справ*

**Науковий керівник: Гіденко  
Євген Сергійович**

*викладач кафедри тактико-  
спеціальної підготовки*

*Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх справ*

## **Зарубіжний досвід застосування заходів примусу в діяльності Національної поліції**

Поліція в Україні виконує низку завдань та функцій щодо забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод громадян, запобігання та припинення правопорушень, тому вдосконалення правоохоронних органів багато в чому залежить від зміцнення правопорядку в країні. Застосування засобів адміністративного примусу відіграє значну роль у реалізації прав і свобод людини, у зміцненні дисципліни, організації та порядку в усіх сферах суспільного життя.

Наукові розробки функціонування правоохоронних органів та праці присвятили свою роботу такі спеціалісти, як: А. Авер'янов, В. Богуцький, І. Голосніченко, М. Дорогих, В. Захаров, В. Заросило, М. Мельник, В. Остапенко застосування примусових заходів поліцією, Л. Попов, Ю. Римаренко та ін.

У своєму дослідженні В. Заросило виявив, що поліція зарубіжних країн, а також поліція України застосовують такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) спеціальні засоби; 3) вогнепальна зброя [1]. Діяльність поліції України, а також поліції зарубіжних країн має базуватися на міжнародно - правових та європейських стандартах поліцейської діяльності, досягненнях світового поліцейського співтовариства. Це такі важливі документи, як Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи «Поліцейська декларація», Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї співробітниками правоохоронних органів, затверджені Конгресом ООН 7 вересня 1990 року та Європейський кодекс поліцейської етики Комітету міністрів Ради Європи. Основні принципи наголошують, перш за все, на тому, що співробітники правоохоронних органів застосовують ненасильницькі засоби примусової сили або вогнепальну зброю, наскільки це можливо, під час виконання своїх обов'язків. Вони можуть застосовувати силу та вогнепальну зброю лише тоді, коли інші засоби неефективні або не дають надії на досягнення очікуваного результату. [2 с. 30].

Наприклад, польське законодавство про поліцію, як і більшість європейських країн, ґрунтується на таких постулатах: застосування міліцією

прямого примусу виправдано лише тоді, коли інші заходи примусу не передбачені в даній ситуації; якщо раніше вжиті примусові заходи виявились неефективними або їх застосування є недоцільним; у разі прямого примусу слід обрати максимально можливі та відповідні заходи, які можуть завдати найменшої шкоди окремим людям або суспільству, збиток, заподіяний застосуванням поліцейських заходів, не повинен перевищувати користі від досягнення очікуваного результату. Заходи прямого примусу в Польщі закріплені в Законі про поліцію. Застосування вогнепальної зброї не прирівнюється лише до пострілу в особу, яка становить загрозу, оскільки зброю також слід сприймати як засіб «попередження» [3]. Польські поліцейські можуть використовувати вогнепальну зброю лише тоді, коли існує пряма загроза життю чи здоров'ю поліцейського чи іншої особи, а також під час захисту особливо важливих об'єктів. Поліцейські також мають право використовувати зброю в ситуації, коли підозрюваний не реагує на прохання повернути вогнепальну зброю чи інший небезпечний предмет або намагається вилучити зброю у поліцейського.

У Російській Федерації правове регулювання застосування працівниками міліції фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї має системний характер і складається з взаємопов'язаних правових вимог. Застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичної сили в Росії передбачено Законом "Про поліцію" (стаття 18), а також іншими федеральними конституційними законами. Не дозволяється використовувати спеціальні засоби, вогнепальну зброю та боеприпаси для поліції, боеприпаси, які завдають надмірних травм або служать джерелом надмірного ризику [4]. Поліцейський Російської Федерації має право не попередити про намір застосувати фізичну силу, спеціальні засоби або вогнепальну зброю, коли дії осіб, щодо яких вони мають намір створювати пряму загрозу життю та здоров'ю громадян, або поліції офіцером, або коли вони можуть спричинити за інших серйозні наслідки, або коли таке попередження є недоречним або неможливим.

Реформа правоохоронних органів Грузії впроваджується і в нашій країні. Так, відповідно до ст. 31-35 Закону Грузії "Про поліцію", щоб забезпечити виконання покладених на поліцію функцій, поліцейський має право пропорційно застосовувати найбільш відповідні примусові заходи лише у разі необхідності з інтенсивністю, що забезпечує досягнення законна мета. Вид та інтенсивність примусових заходів визначаються виходячи з конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей правопорушника. Водночас, застосовуючи заходи примусу, працівники міліції зобов'язані докласти всіх зусиль, щоб заподіяна шкода була мінімальною та пропорційною. Варто зазначити, що, на відмінну від Закону України «Про поліцію», в якому засоби індивідуального захисту поліцейського не є заходом примусу, у Законі Грузії «Про поліцію» спеціальні засоби діляться на пасивні й активні [5].

Закон Республіки Казахстан «Про правоохоронну службу» відводить застосуванню працівниками правоохоронних служб вогнепальної та іншої зброї, спеціальних засобів та фізичної сили (гл. 8. Згідно зі ст. 59 Закону). Вони застосовуються з метою припинення суспільно-небезпечних діянь, затримання та доставляння в правоохоронні органи осіб, які скоїли правопорушення, з урахуванням характеру правопорушень та певних ситуацій. Поліція Республіки Казахстан має право застосовувати фізичну силу, зокрема бойові прийоми боротьби, а також спеціальні засоби, серед яких налучники, гумові палиці, слезоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень, примусової зупинки транспорту, водомети, службових тварин, бронемашини й інші спеціальні транспортні засоби, перелік яких визначається урядом Республіки Казахстан (ст. 60) [6].

Законодавство Республіки Білорусь зазначає, що працівник правоохоронних органів під час виконання завдань із захисту життя, здоров'я, честі, гідності, прав, свобод і законних інтересів громадян, інтересів суспільства й держави від злочинних та інших протиправних посягань застосовує фізичну силу, спеціальні засоби, зброю, бойову та спеціальну техніку, якщо в інший спосіб виконання цих завдань неможливе. Закон Республіки Білорусь «Про органи внутрішніх справ» зазначає, що вчинення особою дій, правомірно заборонених співробітником правоохоронних органів, що виражаються в спробі наблизитися до співробітника правоохоронних органів ближче зазначеної відстані, дістати що-небудь з одягу або ручної поклажі, в інших діях, які можуть становити загрозу застосування насильства до співробітників правоохоронних органів або інших громадян, надає співробітнику правоохоронних органів право застосувати зброю відповідно до цього Закону [7].

Поліцейські Республіки Молдови діють згідно із Законом «Про поліцію» та застосовують фізичну силу, зокрема спеціальні прийоми боротьби, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам, якщо ненасильницькі способи не забезпечують виконання покладених них обов'язків. Законодавство Республіки Молдова передбачає застосування зброї без попередження в разі раптового нападу, нападу з використанням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, річкових суден, звільнення заручників, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів, а також у разі втечі із транспортних засобів під час їх руху [8].

Отже, заходи примусу, передбачені Законом України «Про Національну поліцію», подібні до заходів примусу в законодавстві розглянутих іноземних країн. Варто зазначити, що поліцейська діяльність зарубіжних держав насамперед характеризується профілактичним напрямом, обмеженням застосуванням репресивних примусових заходів і широким залученням громадськості до виконання окремих правоохоронних повноважень. Також в усіх розглянутих країнах працівник поліції в усіх випадках застосування й

використання заходів примусу зобов'язаний: пройти спеціальну підготовку; заздалегідь попередити особу про намір застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї та надати їй достатньо часу для виконання вимоги поліцейського; вжити всіх можливих заходів для гарантування безпеки громадян, докласти всіх зусиль до того, щоб збиток, завданий їхнім здоров'ю, честі, гідності та майну, був мінімальним.

### Список використаної літератури:

1. В.Заросило. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади і Франції). дис. канд юрид. наук: 12.00.07. НАВС України. Київ, 2002. 250с.
2. Міжнародно-правові стандарти поведінки працівників правоохоронних органів при підтриманні правопорядку: документально-джерелознавчий довідник / уклад. Ю. Римаренко, Я. Кондратьєв, Л. Кириченко. Київ. 2002. 128с.
3. Д.Литвин. Модель применения физической силы, специальных средств и огнестрельного оружия сотрудниками полиции. Концепт.: научно-методический электронный журнал. 2016. Тернопіль, 2015. С 1916-1920. URL: <http://e-koncept.ru/2016/96302.htm> (дата звернення: 06.10.2021)
4. О полиции: Федеральный закон Российской Федерации от 7 февраля 2011 года. №3-ФЗ. URL: [http://zakonopo-litsi.rU/#\\_zakonopolitsi](http://zakonopo-litsi.rU/#_zakonopolitsi) (дата звернення: 06.10.2021)
5. О полиции: Закон Грузии от 4 октября 2013 года. №1444-Іс. URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2047533/1/ru/pdf> (дата звернення: 06.10.2021)
6. О правоохранительной службе: Закон Республики Казахстан от 6 января 2011 г. №380-IV. URL: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000380#z612> (дата звернення: 06.10.2021)
7. Об органах внутренних дел: Закон Республики Беларусь от 17 июля 2007 г. №263-3. URL: [http://kodeksy-by.com/zakon\\_rb\\_ob\\_organah\\_vnutrennih\\_del.htm](http://kodeksy-by.com/zakon_rb_ob_organah_vnutrennih_del.htm) (дата звернення: 06.10.2021)
8. О полиции: Закон Республики Молдова от 18 декабря 1990 г. № 416-XII. URL: [http://base.spinform.ru/show\\_doc.fwx?rgn=3354](http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=3354) (дата звернення: 06.10.2021)